

Jeremy Miles AS/MS
Gweinidog y Gymraeg ac Addysg
Minister for Education and Welsh Language

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eluned Morgan AS/MS
Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services

Julie Morgan AS/MS
Dirprwy Weinidog Gwasanaethau Cymdeithasol
Deputy Minister for Social Services

Lynne Neagle AS/MS
Dirprwy Weinidog Iechyd Meddwl a Llesiant
Deputy Minister for Mental Health and Wellbeing

Ein cyf/Our ref: MA/JMEWL/0370/24

Jayne Bryant AS
Cadeirydd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

4 Mawrth 2024

Annwyl Jayne

Diolch yn fawr am adroddiad y Pwyllgor ar Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2024-25, a gyhoeddwyd ar 5 Chwefror, sy'n amlinellu 19 o argymhellion ar gyfer Llywodraeth Cymru.

Rydym yn cydnabod y gwaith a wnaed gan y Pwyllgor wrth graffu ar y Gyllideb Ddrafft ac yn croesawu'r adroddiad hwn. Amgaeaf ymateb Llywodraeth Cymru i'ch argymhellion cyn y bleidlais ar y Gyllideb Derfynol ar 5 Mawrth.

Yn gywir,

Jeremy Miles AS/MS
Gweinidog y Gymraeg ac Addysg
Minister for Education and Welsh Language

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Jeremy.Miles@llyw.cymru
Correspondence.Jeremy.Miles@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

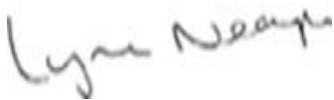
Eluned Morgan AS/MS

Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services

Julie Morgan AS/MS

Dirprwy Weinidog Gwasanaethau Cymdeithasol
Deputy Minister for Social Services

Lynne Neagle AS/MS

Dirprwy Weinidog Iechyd Meddwl a Llesiant
Deputy Minister for Mental Health and Wellbeing

**YMATEB LLYWODRAETH CYMRU I'R ARGYMHELLION YN ADRODDIAD Y
PWYLLGOR PLANT, POBL IFANC AC ADDYSG: CRAFFU AR GYLLIDEB
DDRAFFT LLYWODRAETH CYMRU 2024-25
CHWEFROR 2024**

Diolch i'r Pwyllgor am ei waith wrth graffu ar Gyllideb Ddrafft 2024-25. Rydym yn ddiolchgar i'r Pwyllgor am ei adborth ar y papurau tystiolaeth ysgrifenedig a'i adborth yn ystod y sesiynau tystiolaeth lafar a gynhaliwyd ar 11 ac 17 Ionawr 2024. Mae'r adroddiad hwn yn nodi ymateb Llywodraeth Cymru i'r 19 o argymhellion a nodir yn adroddiad y Pwyllgor.

1. Argymhellion Trawsbynciol

Argymhelliad 1

Rhaid i Lywodraeth Cymru lunio Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant ar gyfer ei Chyllideb Ddrafft i ddangos ei bod yn cydymffurfio â Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011, fel y nodir yn ei Chynllun Hawliau Plant ei hun.

Ymateb: Gwrthod

Rydym wedi ymrwymo i fodloni'r gofynion deddfwriaethol ar gyfer pob asesiad effaith, gan gynnwys lle mae'r rhain yn ymwneud ag asesu ein penderfyniadau ariannol.

Dyletswydd Gweinidogion yw rhoi sylw dyledus i hawliau plant, yn hytrach na chwblhau Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant. Credwn fod y dull gweithredu yr ydym yn ei gymryd mewn perthynas â'r Asesiad Effaith Integredig Strategol a hawliau plant yn bodloni ein rhwymedigaethau cyfreithiol, wrth roi ystyriaeth briodol i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn, ochr yn ochr â chyflawni ein hymrwymadau ehangach.

Felly, nid ydym o'r farn ei bod yn angenrheidiol, ac ni fyddai'n ddefnyddiol, inni gyhoeddi Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant ar wahân i'n Cyllideb. Rydym yn parhau o'r farn bod y dull integredig sy'n sail i'r Asesiad Effaith Integredig Strategol yn ein galluogi i feithrin dealltwriaeth well o effeithiau croestoriadol ac anfwriadol penderfyniadau ynghylch gwariant, ac i sicrhau bod y cyllid sydd ar gael yn cael yr effaith fwyaf posibl, gan leihau'r effaith anghymesur ar unrhyw grŵp neu faes penodol.

Gallai ystyried maes effaith ar ei ben ei hun arwain at ganlyniadau anfwriadol fel effaith negyddol mewn un maes yn cael ei sbarduno gan effaith gadarnhaol mewn maes arall. Yn y cyd-destun presennol hwn ni ellid osgoi penderfyniadau anodd. Bydd Gweinidogion hefyd yn gwneud penderfyniadau ar sail asesiad effaith parhaus ac

ailadroddol wrth i bolisi gael ei ddatblygu a'i weithredu, gan gynnwys mewn perthynas â phenderfyniadau cyllidebol.

Byddwn yn parhau i ymgysylltu â'n Grŵp Cynghori ar Wella ac Asesu Effaith y Gyllideb i archwilio sut y gall Llywodraeth Cymru adlewyrchu hawliau plant yn well wrth wella prosesau cyllidebol a threthi.

Argymhelliad 2

Rhaid i Lywodraeth Cymru nodi sut y bydd yn mynd ati i fonitro canlyniadau yn effeithiol yn ystod y flwyddyn yn erbyn gwariant ariannol, a sut y bydd yn defnyddio'r wybodaeth hon i fod yn hyblyg wrth ailflaenoriaethu gwariant ariannol os oes angen pan na fydd y canlyniadau a fwriadwyd yn cael eu gwireddu.

Ymateb: Derbyn mewn Egwyddor

Rydym eisoes yn rhannu gwybodaeth sylweddol drwy gydol y flwyddyn ariannol drwy ein cyhoeddiadau Drafft, Terfynol ac Atodol ar y Gyllideb. Rydym yn adrodd am fonitro a chyflawni canlyniadau drwy adroddiad y Rhaglen Lywodraethu. Yn ogystal, rydym yn cyhoeddi amrywiaeth o wybodaeth drwy gydol y flwyddyn ar ein gwefan ynghylch monitro a chanlyniadau meysydd polisi. Rydym yn hapus i ystyried gwelliannau drwy ein gwaith ar y Cynllun Gwella'r Gyllideb gan gydnabod bod rhaid i newidiadau o'r fath fod yn gymesur a dylid eu hystyried hefyd drwy gydol unrhyw newidiadau i Brotocol y Gyllideb.

Argymhelliad 3

Rhaid i Lywodraeth Cymru nodi'r manylion am sut y mae'n monitro canlyniadau i blant ar gyfer yr holl raglenni a ariennir drwy'r Grant Plant a Chymunedau a'r Grant Addysg Awdurdodau Lleol newydd, a chyhoeddi'r data hwn yn flynyddol.

Ymateb: Derbyn mewn Egwyddor

Mae'r Grant Plant a Chymunedau yn cynnwys y rhaglenni canlynol:

- Gofal Plant a Chwarae (Gofal Plant y Tu Allan i Oriau Ysgol gynt) gan gynnwys y Rhaglen Hyfforddiant a Chymorth
- Teuluoedd yn Gyntaf
- Dechrau'n Deg
- Grant Cymorth Rhianta ar gyfer Datrysiadau y Tu allan i'r Llys.
- Hybu Ymgysylltiad Cadarnhaol Ymhlith Pobl Ifanc sydd mewn Perygl o Droseddu
- Cronfa Dydd Gŵyl Dewi
- Prosiect Gwyliau Gwaith Chwarae (o 2024-25)
- Grant Cymorth Rhianta Ymyrraeth Gynnar (o 2024-25)

Cesglir amrywiaeth o wybodaeth fel rhan o'r trefniadau monitro a gwerthuso ar gyfer y grant. Gwneir hyn ar gyfer rhaglenni unigol o dan y grant, ac mae'n gymesur â maint pob rhaglen. Mae'r trefniadau hyn yn cynnwys gwybodaeth reoli a gesglir drwy ffurflenni monitro data gan awdurdodau lleol a'r broses monitro grantiau fel y nodir yn nhelerau ac amodau'r Grant Plant a Chymunedau. Cesglir gwybodaeth am ganlyniadau drwy brosiectau ymchwil a gwerthuso mwy ffurfiol.

Er enghraifft, ar gyfer rhaglen ar raddfa fwy fel Dechrau'n Deg, cyhoeddir datganiadau ystadegol yn flynyddol, a chynhelir gwerthusiadau ar raddfa fawr a'u cyhoeddi yn unol â phrotocolau Ymchwil Gymdeithasol y Llywodraeth. Mae'r gwerthusiad cenedlaethol o raglen Dechrau'n Deg sydd ar ddod yn archwilio technegau fel cysylltu data er mwyn gallu cynnal asesiad cadarn o ganlyniadau'r rhaglen Dechrau'n Deg.

Ar gyfer Grant Addysg newydd yr Awdurdodau Lleol, byddwn yn monitro canlyniadau ein rhaglenni trwy delerau ac amodau sydd newydd eu datblygu ar gyfer y grant.

Rydym wedi symleiddio gofynion monitro ein rhaglenni addysg cyn-16, yn unol ag amcan Llywodraeth Cymru i leihau'r baich gweinyddol ar awdurdodau lleol, ochr yn ochr â'r ffrwd waith i leihau'r llwyth gwaith a biwrocratiaeth yn ein hysgolion ledled Cymru.

Mae ein telerau ac amodau yn gofyn am adrodd yn erbyn canlyniadau lefel uchel a nodir ym mhob un o bedair elfen Grant Addysg newydd yr Awdurdodau Lleol – sef Safonau Ysgolion, Tegwch, Diwygio a Cymraeg 2050.

Byddwn yn defnyddio'r wybodaeth hon i'n helpu i fonitro canlyniadau i blant ar draws ein rhaglenni a ariennir. Er na fydd hyn yn cael ei gyhoeddi'n rheolaidd o safbwynt cyllid grant cyfunol, bydd yn cael ei ddefnyddio i ddangos effaith cyllid mewn meysydd polisi amrywiol sy'n debygol o arwain at gyhoeddi gwybodaeth fel rhan o fframweithiau eraill ar draws Llywodraeth Cymru.

Mae'r argymhelliad wedi'i dderbyn mewn egwyddor gan nad oes cynlluniau ar gyfer adroddiadau blynyddol ar y Grant Plant a Chymunedau na Grant Addysg yr Awdurdodau Lleol.

2. Iechyd a Gofal Cymdeithasol

Argymhelliad 4

Rhaid i Lywodraeth Cymru roi i'r Pwyllgor yr adroddiad modelu iechyd meddwl a gynhaliwyd gan Bwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru pan fydd wedi'i gwblhau.

Ymateb: Derbyn mewn Egwyddor

Comisiynwyd y modelu gan Bwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru i lywio eu Strategaeth ar gyfer Gwasanaethau Iechyd Meddwl Arbenigol. Bydd y Strategaeth yn cael ei chyhoeddi cyn bo hir a byddwn yn rhannu copi â'r Pwyllgor cyn gynted ag y bydd ar gael.

Argymhelliad 5

Rhaid i Lywodraeth Cymru roi diweddariad i ni am y gwaith sy'n cael ei wneud ar strategaeth Pwysau Iach, Cymru Iach gydag Iechyd Cyhoeddus Cymru i sefydlu fframwaith gwerthuso cyffredinol ar gyfer y strategaeth.

Ymateb: Derbyn

Cynhaliwyd astudiaeth gwmpasu gan *Alma Economics* i asesu gwerthusadwyedd y strategaeth Pwysau Iach, Cymru Iach, gan gynnwys edrych ar ddulliau o werthuso strategaethau eraill y gellir eu cymharu o ran eu cymhlethdod neu eu pwnc. Mae argymhellion yr astudiaeth yn cael eu hadolygu, a bydd y camau nesaf yn cael eu dwyn ymlaen drwy Gynllun Cyflawni 2024-26 sy'n cael ei ddatblygu ar hyn o bryd. Byddwn yn rhannu copi o ganlyniad yr adolygiad hwnnw â'r Pwyllgor pan fydd ar gael.

Argymhelliad 6

Rhaid i'r cynllun cyflawni Pwysau Iach, Cymru Iach nesaf gynnwys ffocws cliriach ar atal gordewdra ymhlith plant, gan gynnwys camau gweithredu a chostau cysylltiedig, a bod wedi'i dargeddu at deuluoedd a'r blynyddoedd cynnar.

Ymateb: Derbyn

Mae Cynllun Cyflawni 2024-26 ar gyfer strategaeth Pwysau Iach, Cymru Iach yn cael ei ddatblygu ar hyn o bryd. Er bod y cynlluniau presennol yn canolbwyntio ar y Blynyddoedd Cynnar, rhagwelir y bydd Cynllun Cyflawni 2024-26 yn adeiladu ar y camau gweithredu cyffredol ac yn canolbwyntio o'r newydd ar atal gordewdra ymhlith plant. Bydd copi o'r cynllun terfynol yn cael ei rannu â'r Pwyllgor pan fydd wedi'i gwblhau.

Argymhelliad 7

Rhaid i Lywodraeth Cymru roi diweddariad ysgrifenedig i ni yn manylu ar ei chynllun cyfathrebu â'r rhai sy'n derbyn y Grant Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy fel y mae'n ymwneud â phlant sydd i fod i ddod i ben yn 2024-25.

Ymateb: Derbyn

Bydd diweddariad ysgrifenedig ynghylch cynllun cyfathrebu â'r rheini sy'n derbyn grantiau o dan Gynllun Grant Trydydd Sector Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy yn cael ei rannu â'r Pwyllgor cyn gynted ag y bydd y cynllun cyfathrebu wedi'i gwblhau.

Argymhelliad 8

Rhaid i Lywodraeth Cymru roi copi i ni o'r Aseiad o'r Effaith ar Hawliau Plant ar y penderfyniad i leihau Grant y Gweithlu Gofal Cymdeithasol £11 miliwn.

Ymateb: Gwrthod (nid yw'n berthnasol)

Rydym wedi cyfeirio mewn argymhellion cynharach at ein hymrwymiad i fodloni'r gofynion deddfwriaethol ar gyfer asesiadau effaith, ac nid ydym yn teimlo bod angen cyhoeddi Aseidiadau unigol o'r Effaith ar Hawliau Plant ar wahân.

O ran yr argymhelliad hwn, ac o ganlyniad i gyhoeddiad diweddar Llywodraeth y DU ynghylch y cynnydd i'w cyllid ar gyfer awdurdodau lleol, mae Llywodraeth Cymru bellach yn disgwyl dyraniad canlyniadol o tua £25 miliwn i Gymru ar gyfer 2024-25, a fydd yn cael ei gadarnhau yng Nghyllideb Gwanwyn y DU ar 6 Mawrth. Rydym yn bwriadu defnyddio rhywfaint o'r dyraniad hwn i wrthdroi'r gostyngiad arfaethedig i grant y gweithlu gofal cymdeithasol, fel bod y grant yn mynd yn ôl i £45 miliwn ar gyfer 2024-25, yn unol â'r flwyddyn ariannol hon.

Argymhelliad 9

Rhaid i Lywodraeth Cymru roi diweddariad i ni am ei hamcangyfrif diweddaraf o'r gost a'r elw dilynol ar gyfer gwasanaethau gofal cymdeithasol plant preifat yng Nghymru y mae'n ceisio mynd i'r afael â nhw drwy'r darpariaethau dileu elw yn y Bil Gofal Cymdeithasol.

Ymateb: Derbyn

Bydd yr wybodaeth hon yn cael ei chyhoeddi fel rhan o'r Aseiad Effaith Rheoleiddiol a fydd yn cyd-fynd â chyflwyno'r Bil Gofal Cymdeithasol.

Argymhelliad 10

Rhaid i Lywodraeth Cymru gyhoeddi cynllun manylach nag sydd ar gael ar hyn o bryd ar gyfer trosglwyddo 1,880 o blant a phobl ifanc allan o leoliadau annibynnol erbyn 2026.

Ymateb: Derbynn mewn Egwyddor

Mae'n bwysig cydnabod nad ydym yn hyrwyddo cyfnewid un darparwr am un arall tebyg. Mae angen i siâp a graddfa'r ddarpariaeth fod yn wahanol, gan gynnwys modelau gofal, cefnogaeth gofleidiol a modelau perchnogaeth. Yn syml, ni all y system barhau i weithredu yn y ffordd y mae'n ei wneud ar hyn o bryd os ydym am ddarparu'r canlyniadau gorau i'n plant a'n pobl ifanc.

Rydym yn buddsoddi £68 miliwn ychwanegol yn y sector dros dair blynedd 2022-2025 i helpu awdurdodau lleol i feithrin darpariaeth gofal preswyl a gofal maeth mewnol ac nid-er-elw, helpu i symud plant o ofal preswyl yn ôl i leoliad teuluol, a darparu gwasanaethau wedi'u lleoli a'u cynllunio'n lleol, gan gynnwys darpariaeth arbenigol ar gyfer plant ag anghenion mwy cymhleth ac, yn anad dim, gwella canlyniadau i blant.

Mae hwn yn newid cymhleth ac uchelgeisiol, ac rydym yn rhoi ystyriaeth fanwl i'r ffordd y byddwn yn pontio i'r trefniadau newydd i atal neu liniaru effaith y tarfu ar blant a phobl ifanc cyn belled ag y bo modd. Y bwriad yw y bydd y gofyniad i fod nid-er-elw yn berthnasol i ddarparwyr newydd sy'n ymuno â'r farchnad yn y lle cyntaf. Yna bydd yn cael ei ehangu i gynnwys unrhyw ddarparwyr er-elw presennol.

Ein nod yw cyflawni'r ymrwymiad hwn erbyn diwedd tymor y Senedd hon, a'n disgwyliad clir yw bod yn rhaid i awdurdodau lleol ddefnyddio'r tair blynedd nesaf i brysuero eu polisiau a'u rhaglenni i leihau nifer y plant a'r bobl ifanc mewn gofal yn gyflym, yn ogystal â datblygu lleoliadau amgen digonol.

3. Y Gymraeg ac Addysg

Argymhelliad 11

Rhaid i Lywodraeth Cymru barhau i fod yn wylidwrus o ran y galw yn y dyfodol am y llinellau cyllideb y mae wedi'u lleihau o fewn MEG y Gymraeg ac Addysg a monitro'n ofalus a oes angen iddi adolygu ei hamcanestyniadau o ofynion er mwyn osgoi unrhyw 'sioc' annisgwyl i gyllidebau yn y dyfodol.

Ymateb: Derbyn

Mae rheolaeth ariannol ofalus yn hanfodol o ystyried y pwysau ariannol eithriadol a wynebir gan wasanaethau cyhoeddus. Bydd yr holl gyllidebau, gan gynnwys cyllidebau sy'n cael eu harwain gan alw, yn parhau i gael eu monitro a'u herio o fewn MEG y Gymraeg ac Addysg bob mis yn ystod 2024-25 i ystyried y rhagolygon diweddaraf ac i sicrhau y gellir cyflawni sefyllfa gytbwys erbyn diwedd y flwyddyn.

Cymorth i fyfyrwyr yw'r gyllideb fwyaf sylweddol a arweinir gan alw o fewn y MEG. Mae'n cael ei ragamcanu a'i fonitro trwy fodolau dadansoddol amrywiol a reolir gan dîm dadansoddol arbenigol, a chaiff ei ddiweddarau'n rheolaidd i adlewyrchu'r data diweddaraf sydd ar gael. Mae lefel y cymorth a ddarperir yn cael ei hadolygu'n flynyddol ac yn amodol ar drefniadau llywodraethu cryf, gan ganolbwyntio'n benodol ar fforddiadwyedd a gofynion cynllunio yn y dyfodol yn seiliedig ar ddata a gyhoeddwyd.

Argymhelliad 12

Rhaid i Lywodraeth Cymru egluro lefel bresennol cyllideb 2023-24 ac felly'r newid mae Cyllideb Ddrafft 2024-25 yn ei gynnig i lefel yr adnoddau a chyfalaf sydd ar gael yn MEG y Gymraeg ac Addysg. Rhaid iddi egluro a yw hyn yn gynydd o £15 miliwn fel y dywedodd y Gweinidog wrth y Pwyllgor neu £42 miliwn fel y mae'r ffigurau a gyhoeddwyd ym mis Hydref 2023 yn awgrymu.

Ymateb: Derbyn

Arweiniodd cyhoeddiad Hydref 2023 gan y Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol at ailflaenoriaethu cyllid o MEG y Gymraeg ac Addysg sydd ychydig llai na £75 miliwn o adnoddau cyllidol (refeniw) a £40 miliwn (cyfalaf). Nid oedd unrhyw newidiadau i gyllidebau adnoddau anghyllidol (nad yw'n arian parod) fel rhan o'r ymarfer hwn. Cafodd y newidiadau eu ffurfioli yn Ail Gyllideb Atodol 2023-24 a gyhoeddwyd ar 20 Chwefror.

Gan ystyried y newidiadau hyn yn unig, mae cyllideb adnoddau gyffredinol MEG y Gymraeg ac Addysg a gyhoeddwyd yng Nghyllideb Ddrafft 2024-25 (£2,237.198 miliwn) £42 miliwn yn uwch na Chyllideb Derfynol 2023-24 ar ôl addasiadau datganiad mis Hydref (£2,195.092 miliwn). Roedd y cynnydd o £15 miliwn a gadarnhawyd gan

Weinidog y Gymraeg ac Addysg yn sesiwn y Pwyllgor ar 17 Hydref yn cyfeirio'n benodol at y cynnydd yn y gyllideb adnoddau cyllidol (refeniw), sef cyllideb o £1,718.770 miliwn a gyhoeddwyd yng Nghyllideb Ddrafft 2024-25, o'i chymharu â chyllideb wedi'i haddasu ar gyfer 2023-24 o £1,703.425 miliwn. Mae'r cynnydd o £27 miliwn sy'n weddill yn ymwneud â'r gyllideb adnoddau anghyllidol, sef cyllideb o £518.428 miliwn yng Nghyllideb Ddrafft 2024-25 o'i chymharu â Chyllideb Derfynol 2023-24 o £491.667 miliwn.

Mae'r gyllideb gyfalaf addysg £16 miliwn yn uwch yng Nghyllideb Ddrafft 2024-25 (348.402 miliwn) o'i chymharu â Chyllideb Derfynol 2023-24 ar ôl y gostyngiad o £40m a gyhoeddwyd ym mis Hydref (£332.186 miliwn).

Argymhelliad 13

Rhaid i Lywodraeth Cymru fonitro'n ofalus ganlyniadau ei phenderfyniadau yn y Gyllideb Ddrafft a darpariaeth awdurdodau lleol ar gyfer cyllidebau ysgolion, ac ystyried beth arall y gall ei wneud i sicrhau bod cymaint o arian ag sy'n bosibl yn cael ei fuddsoddi mewn addysg. Dylai Llywodraeth Cymru roi diweddariad i'r Pwyllgor erbyn mis Hydref 2024.

Ymateb: Derbyn

Ar gyfer 2024-25 rydym wedi blaenoriaethu diogelu gwasanaethau cyhoeddus craidd y rheng flaen, gan gynnwys ysgolion, drwy ddiogelu'r cynnydd dangosol o 3.1% ar gyfer y setliad llywodraeth leol.

Yn dilyn cael cadarnhad o gyllid canlyniadol, dyrannwyd £14.4 miliwn pellach i lywodraeth leol drwy'r grant cynnal refeniw ar gyfer 2024-25 i gefnogi pwysau mewn gofal cymdeithasol ac addysg, gan gynnwys cyflog athrawon. Mae hyn yn golygu bod lefel gyffredinol y cyllid refeniw yn dangos cynnydd o 3.3% dros 2023-24, heb fod unrhyw gynnydd yn yr awdurdodau unigol sy'n is na 2.3%.

Mae cyllid sy'n mynd yn uniongyrchol i ysgolion wedi cael blaenoriaeth.

Ar gyfer 2024-25 mae cyfuno grantiau addysg cyn-16 awdurdodau lleol yn darparu'r un lefel o gyllid o'u cymharu â grantiau tebyg a ddarparwyd i'r awdurdodau lleol yn 2023-24; mae hyn hefyd yn gynnydd o 3.2% o'i gymharu â chyllideb ddangosol 2024-25 ar gyfer yr un grantiau.

Argymhelliad 14

Rhaid i Lywodraeth Cymru barhau i fonitro'n agos lefel y cronfeydd wrth gefn sydd gan ysgolion, yn enwedig yr amrywiaeth rhwng ysgolion a rhwng awdurdodau lleol, er mwyn sicrhau bod cymaint o arian yn cael ei wario ar y rheng flaen ag sy'n ddarbodus ac yn briodol ac i gefnogi ysgolion sy'n cael trafferth mantoli eu cyllideb. Dylai Llywodraeth Cymru roi diweddariad i'r Pwyllgor erbyn mis Hydref 2024.

Ymateb: Derbyn

Cyfrifoldeb ysgolion yw rheoli eu cyllid eu hunain. Mae cronfeydd wrth gefn yn ymwneud ag unrhyw ddiffyg mewn gwariant o gymharu â chyfran unigol ysgol o'r gyllideb a/llai unrhyw falans a gariwyd ymlaen o'r flwyddyn flaenorol. Bydd lefel y cronfeydd wrth gefn a ddelir gan ysgol unigol ar unrhyw adeg yn dibynnu ar nifer o ffactorau.

Mae Llywodraeth Cymru wedi cynnig adolygiad o Reoliadau Cyllid Ysgolion (Cymru) 2010 ac mae wedi bod yn gweithio gyda rhanddeiliaid i geisio eu barn. Mae hyn yn cynnwys adolygu'r ddarpariaeth yn ymwneud â lefelau gwargedau a galluoedd awdurdodau lleol i gymryd camau lle bo angen.

Gwyddom mai sefyllfa dros dro yw lefel uchel y cronfeydd wrth gefn a gofnodwyd dros y blynyddoedd diwethaf o ganlyniad i gau ysgolion a llai o weithgarwch yn ystod y pandemig. Rydym bellach yn gweld ysgolion yn defnyddio'r cronfeydd wrth gefn hyn i reoli'r pwysau cynyddol a wynebir o ganlyniad i chwyddiant a'r argyfwng costau byw. Byddwn yn parhau i fonitro lefel cronfeydd wrth gefn ysgolion ledled Cymru.

Argymhelliad 15

Rhaid i Lywodraeth Cymru sicrhau bod systemau monitro effeithiol ar waith ar gyfer y Grant Addysg Awdurdodau Lleol a sicrhau nad yw cyfuno cyllid yn arwain at lastwreiddio effaith gweithgareddau ac ymyriadau a oedd wedi'u clustnodi'n flaenorol.

Ymateb: Derbyn mewn Egwyddor

Rydym wedi datblygu ein trefniadau monitro ar gyfer Grant Addysg newydd yr Awdurdodau Lleol yn unol ag amcan Llywodraeth Cymru i leihau'r baich gweinyddol ar awdurdodau lleol, ochr yn ochr â'r ffordd waith i leihau llwyth gwaith a biwrocratiaeth yn ein hysgolion ledled Cymru.

Bydd telerau ac amodau'r grant yn sicrhau bod awdurdodau lleol yn bodloni'r canlyniadau lefel uchel a bennwyd yn unol â'n blaenoriaethau polisi ar gyfer addysg, a fydd yn cynnwys meysydd a glustnodwyd yn flaenorol. Fodd bynnag, bydd dull newydd y grant hwn yn darparu hyblygrwydd ar lefel leol i alluogi awdurdodau lleol i ddiwallu anghenion eu dysgwyr yn y ffordd orau heb y cyfyngiadau biwrocraidd y mae grantiau'r llywodraeth yn eu gosod weithiau, gan gynnwys systemau monitro beichus.

Yn unol ag ymrwymiad y Rhaglen Lywodraethu i leihau'r baich gweinyddol ar awdurdodau lleol, rydym wedi datblygu'r trefniadau monitro ar gyfer Grant Addysg newydd yr Awdurdodau Lleol mewn ffordd sy'n sicrhau lefel briodol o fonitro ar gyfer Llywodraeth Cymru, tra bo'r gwaith o gyflawni blaenoriaethau addysg allweddol yn cael ei roi yng ngofal ein partneriaid mewn llywodraeth leol.

Argymhelliad 16

Rhaid i Lywodraeth Cymru archwilio pob opsiwn i leihau unrhyw effaith andwyol ar gynnydd y rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy yn sgil cyllidebau sefydlog neu ostyngiad mewn cyllidebau, yn enwedig yng ngoleuni chwyddiant a chostau adeiladu cynyddol.

Ymateb: Derbyn mewn Egwyddor

Mae gostyngiadau diweddar mewn cyllidebau Cymunedau Dysgu Cynaliadwy wedi cael eu lliniaru drwy'r defnydd hyblyg o gyfraddau ymyrryd ar draws cynlluniau Band B parhaus i leihau unrhyw effaith ar y rhaglen hyd yma.

Gofynnwyd i bartneriaid cyflawni sydd â llif arian sylweddol wedi'i chynllunio ar gyfer 2023-24 ariannu cyfran uwch o'r costau cyfalaf eu hunain, yn y tymor byr, heb unrhyw effaith gyffredinol ar y cyfraniad cyffredinol at brosiectau gweithredu nac ychwaith ar yr amhariad arnynt. Roedd y dull hwn yn ein galluogi i gynnal hyder partneriaid cyflawni a'r diwydiant adeiladu ehangach yn y rhaglen.

Roedd hefyd yn caniatáu i achosion busnes newydd a cheisiadau am arian barhau i gael eu cyflwyno, sy'n rhai yr ydym wedi gallu eu cefnogi.

Wrth i gostau adeiladu gynyddu, roedd y gwahaniaeth mewn costau rhwng prosiectau ysgolion cynradd llai a phrosiectau ysgolion uwchradd neu golegau yn amlwg. Gellir priodoli tua 10% o wahaniaeth mewn costau fesul metr sgwâr i raddfa prosiectau, ac mae prosiectau ysgolion cynradd a phrosiectau llai, gan gynnwys prosiectau fel darpariaeth gofal plant, yn costio mwy i'w hadeiladu.

Mae adolygiad o ganllawiau i ysgolion ar ddylunio/gofynion o ran gofod hefyd wedi'i gynnal mewn ymgynghoriad â grŵp o randdeiliaid sy'n cynrychioli'r sector cyfan. Disgwylir i'r canllawiau newydd gael eu cyhoeddi yn ystod tymor y gwanwyn hwn. Maent yn benodol i ofynion blaenoriaethau yng Nghymru a byddant yn cynorthwyo awdurdodau lleol i ddylunio ysgolion newydd mewn modd effeithlon o ran costau a gofod.

Mae costau meincnod y dyfodol wedi'u rhannu er mwyn adlewyrchu'r newid hwn i leihau effaith neu anghyfartaledd ar y sectorau. Fodd bynnag, mae cyflawni Carbon Sero Net wrth weithredu prosiectau llai yn profi i fod yn llai heriol nag ydyw ar gyfer gweithredu prosiectau ysgolion uwchradd a cholegau – ac felly gellir gweld cynnydd mewn costau mewn perthynas â'r elfen honno wrth symud ymlaen. Mae swyddogion rhaglenni Llywodraeth Cymru yn gweithio ar y cyd â phartneriaid cyflawni ac arbenigwyr yn y diwydiant i sicrhau bod dull cytbwys ar waith o ran costau / budd-daliadau, yn unol â chanllawiau a gyhoeddwyd gan Gyngor Adeiladu Gwyrdd y DU, er mwyn darparu ysgolion Carbon Sero Net yng Nghymru.

Roedd cyllid ychwanegol ar gael ar gyfer prosiectau lle byddai 100% o'r costau yn ymwneud â chyflawni Carbon Sero Net yn cael ei ariannu'n rhannol gan Lywodraeth Cymru, ac felly'n lleihau'r baich ychwanegol ar bartneriaid cyflawni.

Bydd prosiectau'r dyfodol o dan Gymunedau Dysgu Cynaliadwy yn cael eu cynnal drwy raglen dreigl naw mlynedd sy'n caniatáu i Lywodraeth Cymru a phartneriaid cyflawni fod yn fwy hyblyg a gallu ymateb i godiadau mewn costau, yn ogystal â newidiadau mewn blaenoriaethau lleol. Cafodd y dull hwn ei fabwysiadu i leihau effaith unrhyw gyfyngiadau ar y rhaglen yn y dyfodol yn ogystal ag unrhyw gyfleoedd a allai godi os daw cyllid ychwanegol i law.

Argymhelliad 17

Rhaid i Lywodraeth Cymru ystyried ymhellach sut y mae ei phenderfyniadau yn y Gyllideb Ddrafft yn effeithio ar ei hymrwymiad a'i hamcanion mewn perthynas â dysgu gydol oes, gan gyfeirio'n benodol at grantiau ôl-raddedig a dysgu rhan-amser, a chwilio am ffyrdd o liniaru effaith gostyngiadau.

Ymateb: Derbynn

Astudiaeth ôl-raddedig

Ni ddisgwylir i'r ffaith bod y grantiau sy'n seiliedig ar gostau sylfaenol a chyfraniad at gostau ar gyfer cyrsiau Meistr ôl-raddedig wedi newid i fenthyciadau ad-daladwy gael effaith sylweddol ar y nifer sy'n dilyn y cyrsiau hynny. Mae'r cymorth sydd ar gael i fyfyrwyr sy'n byw yng Nghymru yn parhau i fod yn sylweddol fwy na'r hyn sydd ar gael i'r rhai sy'n byw yn Lloegr. Mae telerau ad-dalu'r benthyciadau yn hael. Yn yr un modd, ni ddisgwylir i ddiwedd y bwrsariaethau sydd wedi'u targedu ar gyfer rhai myfyrwyr ôl-raddedig leihau'r nifer sy'n dilyn cwrs Meistr yn sylweddol – ac eithrio ymhlith y rhai dros 60 oed.

Mae cymhwyster ôl-raddedig wedi dod yn fwy perthnasol i'r economi a'r farchnad lafur bresennol, ond ni ellir ei gymharu â phwysigrwydd addysg israddedig o ran datblygu cyfleoedd bywyd. Mae cymorth i ddilyn cyrsiau israddedig yn parhau i fod yn flaenoriaeth i Lywodraeth Cymru. Mae'r penderfyniad i ymgymryd ag uwch-astudiaeth yn un i'r unigolyn ei wneud, a chredir bod y mantais a ddaw yn sgil astudio cwrs ôl-raddedig o fudd i'r unigolyn yn fwy nag ydyw i'r gymdeithas yn ehangach. Er bod Llywodraeth Cymru yn parhau i fod yn barod i hwyluso uwch-astudiaethau ac yn cydnabod y manteision o wneud hynny, y polisi o ddarparu cyfraniad at gostau astudio yw'r un cywir. A gellir gweld hynny'n glir yng nghyd-destun ehangach sicrhau y dylai pawb sydd â'r potensial i elwa ar addysg uwch allu gwneud hynny. Ac felly, fel y mae hynny'n ei awgrymu, mae angen blaenoriaethu adnoddau ar gyfer astudiaethau israddedig.

Bydd Llywodraeth Cymru yn adolygu'r polisi hwn ac yn monitro nifer y rheini sy'n astudio cwrs Meistr ôl-raddedig sy'n byw yng Nghymru.

Mae cael gwared ar y fwrsariaeth sy'n gysylltiedig ag oedran a weithredir gan Gyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru yn golygu nad oes cymhorthdal gan y Llywodraeth ar gyfer uwch-astudiaeth i'r grŵp oedran hwn ar hyn o bryd. Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod bod pobl yn gweithio'n hirach, bod pobl hŷn yn rhan bwysig o'r economi a'r farchnad lafur, bod dysgu gydol oes yn cael effaith ffafriol ar les, ac, fel y dywed yn y

ddogfen 'Cymru o blaid pobl hŷn: ein strategaeth ar gyfer cymdeithas sy'n heneiddio', dylai pobl hŷn gael mynediad at adnoddau addysgol cymdeithas. Rydym yn adolygu'r cyfyngiadau o ran oedran gan eu bod yn ymwneud â'n darpariaeth o gymorth statudol i fyfyrwyr, a byddwn yn cyflymu'r gwaith hwnnw.

Addysg Bellach

Mae swyddogion wedi cynnull cyfarfod ar gyfer y sector cyfan i gytuno ar flaenoriaethau clir ar gyfer dysgu rhan-amser mewn addysg bellach. Bydd caniatáu hyblygrwydd lleol i sefydliadau unigol symud y ddarpariaeth rhwng y meysydd hynny â blaenoriaeth yn helpu i liniaru rhywfaint o'r effaith ar ddysgwyr ar lefel leol.

Argymhelliad 18

Yn amodol ar ei hystyriaeth o argymhelliad 17¹, rhaid i Lywodraeth Cymru ystyried sut y gall gefnogi oedolion sy'n dysgu a myfyrwyr ôl-raddedig ymhellach, yng nghydestun pwysigrwydd dysgu gydol oes i unigolion ac i gymdeithas a'r economi gyfan.

Ymateb: Derbyn

Astudiaeth ôl-raddedig

Gweler yr ymateb i Argymhelliad 17.

Addysg Bellach

Cyflwynodd Deddf Addysg Drydyddol ac Ymchwil (Cymru) 2022 ddyletswydd newydd i sicrhau cyfleusterau priodol ar gyfer addysg bellach a hyfforddiant i oedolion. Bydd union gwmpas y ddyletswydd hon yn cael ei nodi mewn is-ddeddfwriaeth sydd ar ddod. Bydd y ddyletswydd hon yn gosod rhwymedigaeth statudol gryfach ar y Llywodraeth a'r Comisiwn newydd i sicrhau buddsoddiad digonol mewn dysgu gydol oes, yn enwedig i'r rhai sydd fwyaf tebygol o elwa arno. Bydd y rheoliadau sydd ar ddod yn cael eu cynllunio fel ein bod yn parhau i ddarparu digon o gyfleoedd dysgu gydol oes mewn sgiliau sylfaenol a hanfodol i'r rheini heb gymwysterau lefel is, ac i ddarparu sail ar gyfer symud ymlaen i ddysgu, hyfforddiant neu gyflogaeth bellach.

Argymhelliad 19

Rhaid i Lywodraeth Cymru, heb ormod o oedi, gyhoeddi ei datganiad o flaenoriaethau a llythyr cyllido ar gyfer y Comisiwn Addysg Drydyddol ac Ymchwil a darparu cyfeiriad clir a thryloywder ar ei disgwyliadau ar gyfer sut y bydd cyllideb y Comisiwn yn cael ei defnyddio.

Ymateb: Derbyn

Bydd y Datganiad o Flaenoriaethau ar gyfer y Comisiwn Addysg Drydyddol ac Ymchwil yn cael ei gyhoeddi'n fuan.

¹ Diwygio adroddiad y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg a gyfeiriodd at argymhelliad 16.

Bydd y llythyr cyllido yn cael ei gadarnhau cyn sefydlu'r Comisiwn.